

Česká zemědělská univerzita v Praze
Institut vzdělávání a poradenství
Katedra profesního a profesionálního rozvoje

Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření

Bakalářská práce

Autor: Hana Danielová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Radmila Dytrtová, CSc.

2020

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autorka práce:	Hana Danielová
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Obor:	Učitelství praktického vyučování
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Radmila Dyrtrtová, CSc.
Garantující pracoviště:	Katedra profesního a personálního rozvoje
Jazyk práce:	Čeština
Název práce:	Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření
Název anglicky:	Motivation of pupils of vocational schools to select their career focus
Cíle práce:	Cílem práce je zjistit, čím jsou motivováni žáci při výběru zvolené střední školy a výběru svého budoucího povolání.
Metodika:	Cíl bakalářské práce bude splněn na základě analýzy odborné literatury a průzkumu realizovaného metodou dotazníkového šetření na vybrané škole.
Doporučený rozsah práce:	Určeno pravidly pro psaní bakalářských prací.
Klíčová slova:	Motivace, ovlivňování, budoucí povolání, vliv rodiny a prostředí, dospívání, profesní zaměření.

Doporučené zdroje informací:

1. BARRETT, Jim. Motivační a osobnostní testy pro výběr povolání. Vyd. 1. Brno: Computer Press, a.s. 2004. ISBN 80-251-0352-8.
2. BĚLOHLÁVEK, František. Osobní kariéra. Vyd. 1. Praha: Grada. 1994. ISBN 80-7169-083-X.
3. JARKOVSKÁ, Lucie., LIŠKOVÁ, Kateřina., ŠMÍDOVÁ, Iva a kol. S tenderem na trh. Rozhodování o dalším vzdělání patnáctiletých. Vyd.1. Praha-Brno: Sociologické nakladatelství ve spolupráci s Masarykovou univerzitou Praha-Brno, 2010. ISBN 978-80--86429-98-4.
4. MEZERA, Antonín. Pro jaké povolání se hodím? Jak si vybrat střední a vyšší odbornou školu a budoucí povolání. Vyd. 2. Brno: Computer Press, a.s. 2008. ISBN 978-80-251-2395-9.
5. VALENTOVÁ, Lidmila a kol. Školní poradenství I. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. 289 s. ISBN 978-80-7290-710-6.

Předběžný termín obhajoby: 2019/20 LS - IVP

Elektronicky schváleno: 6. 3. 2020

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno: 11. 3. 2020

Ing. Karel Němejc, Ph.D.

Pověřený ředitel

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/závěrečnou práci na téma:

Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření

vypracoval/a samostatně a citoval/a jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použil/a a které jsem rovněž uvedl/a na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědom/a, že na moji bakalářskou/závěrečnou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědom/a, že odevzdáním bakalářské/závěrečné práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V ..... Dne .....

.....

(podpis autora práce)

Poděkování

Ráda bych tou cestou poděkovala vedoucí práce doc. PhDr. Radmile Dytrtové, CSc. za odborné vedení závěrečné bakalářské práce, drahocenné rady a strávený čas, který mi poskytla. Děkuji také osloveným respondentům, jež mi poskytly důležité podklady pro můj průzkum. Mé díky chci věnovat i svojí rodině za podporu a trpělivost po dobu mého studia.

Abstrakt

Zvolené téma bakalářské práce „Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření se orientuje na oblast žáků středních odborných škol a provádí analýzu problematiky neboli úskalí výběru povolání a pracovní orientace. Zásadním záměrem práce je definice jednotlivých motivačních činitelů, jež mají vliv na volbu profese. Závěrečná práce se dělí na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část nastiňuje úskalí výběru povolání. V této části jsou formulovány hlavní pojmy a dospívání. Pokračujícím tématem je volba povolání a osobní kariéra. Teoretickou část zakončuje poradenství v poradenských centrech a výběr povolání. Teoretickou část práce jsem vypracovala ze zdrojů odborné literatury.

Klíčová slova

Motivace, ovlivňování, budoucí povolání, vliv rodiny a prostředí, dospívání, poradenská činnost, profesní zaměření.

Abstract

The chosen topic of the bachelor thesis “Motivation of vocational school pupils to choose their professional orientation” focuses on the area of secondary vocational school pupils and carries out an analysis of problems or pitfalls of career choice and work orientation. The main aim of the thesis is to define the individual motivating factors that influence the choice of profession. The final thesis is divided into theoretical and practical part.

The theoretical part outlines the pitfalls of career choice. In this part the main concepts and adolescence are formulated. The continuing theme is career choice and personal career. The theoretical part concludes with counseling in counseling centers and career choice. The theoretical part of the work was developed from sources of literature.

Keywords

Motivation, influence, future occupation, influence of family and environment, adolescence, counseling, professional orientation.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. CÍL A METODIKA PRÁCE.....	10
2. TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1. Definice základních pojmů	11
2.2 Osobnost žáka střední odborné školy	12
2.2.1 Charakteristika adolescence.....	12
2.2.2 Vývojové změny v adolescenci	13
2.2.3 Oblast vztahů	14
2.2.4 Utváření identity	16
2.2.5 Konfliktní období adolescence	16
2.2.6 Motivace žáka ke studiu	17
2.3 Faktory ovlivňující volbu budoucí profese.....	19
2.3.1 Vnitřní faktory ovlivňující volbu budoucí profese	19
2.4 Volba povolání.....	23
2.4.1 Výchova k povolání.....	23
2.4.2 Problémy s výběrem budoucí profese.....	24
2.4.3 Dotazníky a testy určené pro volbu budoucího povolání	24
2.5. Kariéra a kariérové typy	26
2.5.1 Hollandův typ osobnosti.....	26
2.5.2 Typy potřeb dle D. C. McClelland	27
2.5.3 Scheinovi kariérové kotvy	28
2.5.4 Klasifikační systém zaměstnání A. Roeové.....	30
2.6. Poradenská a informační centra pro výběr profese.....	30
2.6.1 Výchovné poradenství na základní škole v ČR	31

2.6.2. Pedagogicko-psychologické poradna	31
2.6.3. Informační a poradenské středisko Úřadu práce	31
2.6.4 Dny otevřených dveří	32
3. PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
3.1 Cíl průzkumu	33
3.2 Metody průzkumu.....	33
3.3 Vyhodnocení výsledků.....	39
4. SHRNU TÍ.....	55
ZÁVĚR.....	56
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58
SEZNAM OTÁZEK, GRAFŮ A TABULEK.....	60
SEZNAM PŘÍLOH	61

ÚVOD

Při výběru své bakalářské práce jsem zvolila téma „Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření.“ Cílem této práce je přiblížit úskalí volby profese.

Volba povolání je pro dospívajícího jedince dosti důležitou a závažnou volbou, vždyť právě povolání může snadno ovlivnit celý jeho další život. Je důležité mladému člověku ukázat tu správnou profesní cestu, nebo se o to aspoň pokusit, je pak už na něm, jestli této pomoci využije. Je podstatné, aby si žák uvědomil, svoje kvality, zájmy a zároveň byl při volbě profese sebekritický.

Mladá generace má v současnosti spoustu možností k výběru toho správného studijního oboru a následně povolání. Při správné motivaci je možné žákům pomoci v tak složitém období jejich života. Dnes se výběr profese, kterou si žák zvolil, nepovažuje za tu jedinou přijatelnou do budoucna. Pro žáky je zvolený studijní obor někdy jen dosavadní směr, o kterém nejsou zcela přesvědčeni, že pro ně bude ten správný. Jen malá část žáků se věnuje vystudovanému studijnímu oboru. Plno z nich si vybralo studijní obor jen kvůli vzdělání a je si vědoma, již v průběhu zvoleného studia, že zmíněný obor vykonávat nechce a nebude. Je třeba jim tedy včas ukázat správný směr, aby nadále nedocházelo k těmto pochybením.

Profesní orientace se nevztahuje jen na výběr studia, nýbrž provází veškerý profesní život. V dnešní společnosti, kdo se chce věnovat studiu, aby měl následně šanci dosáhnout vysněné profese a má k tomu ctížádost a schopnosti, tak šanci má. Vzdělávat se dnes může člověk po celý život, nehledě na věk, pohlaví, sociální skupinu, sexuální orientaci, rasu, náboženství či politickou příslušnost.

Pro mladého člověka je však volba profese dosti náročná, už jen proto, že nemají téměř žádné zkušenosti a tato oblast je pro ně velkou neznámou. Možností pro motivaci žáků je spousta. Mezi varianty motivace patří předávání profesních zkušeností a vzorů od rodičů, dále pak škola, poradenská centra, média a mnohé další zdroje informací. Uvedené téma je stále velmi ožehavé a zajímavé, a proto se jím budu zabývat v mé bakalářské práci.

1. CÍL A METODIKA PRÁCE

CÍL PRÁCE

Bakalářská práce se dělí na část teoretickou a praktickou. Tato práce bude zpracována dle poznatků z mnou prostudované literatury. Cílem bakalářské práce s názvem „Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření“ je, zjistit metodou průzkumu, co motivuje a ovlivňuje žáky při výběru zvolené odborné školy, budoucího studia a následné profese. Respektive, jde o to odhalit zásadní požadavky, jimiž se žáci řídí. V této práci se budu také věnovat pojmům motivace žáka k dalšímu studiu, dospívání neboli adolescence. Neméně důležitou část práce tvoří osobní kariéra i kariérové typy. V bakalářské práci dále popisuji faktory, jež ovlivňují rozhodnutí o profesním zaměření v budoucnu a volbu zaměstnání adolescentů.

V závěru teoretické části práce se zaměřím na poskytování a vyhledávání informací v poradenských centrech, jež se zaměřují na profesní a kariérové poradenství při výběru povolání. Cílem praktické části práce je průzkum teoretických znalostí žáků středních odborných škol.

METODIKA PRÁCE

V teoretické části bakalářské práce bude vytvořen pomocí analýzy z vypracovaných dat a nastudované literatury průzkum, v podobě dotazníkového šetření.

Dotazníky týkající se výběru profese a zvolené střední odborné školy budou vyhotoveny a předloženy žákům vybraných středních škol v papírové podobě. Tyto dotazníky jsou určeny a postavené přímo na míru žákům středních odborných škol, aby takto mohlo být dosaženo určeného záměru.

Dotazníky byly vyhotoveny pro anonymní využití, anonymita bude zaručena v celém průběhu dotazníkového šetření.

Provedenou analýzou bude zjištěn stav uvedeného šetření a zpracováno hodnocení.

Výsledné hodnocení celého průzkumu bude následně uveřejněno v závěru mé bakalářské práce, v podobě mnou komentovaného hodnocení, grafů a tabulek.

Bakalářská práce bude zakončena shrnutím a závěrem. V závěru navrhnu postup na výuku, jež by mohla být pro žáky přínosem v jejich nelehkém rozhodování při volbě budoucí profese.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Definice základních pojmů

V této části závěrečné bakalářské práce budou pro lepší porozumění definovány základní pedagogické pojmy zde uvedené.

Povolání je pracovní činnost, jež je vykonávaná pravidelně, je spojená s určitými znalostmi a umem. Povolání jedinci zajišťuje ekonomickou existenci, respektive finance, které člověk užívá k pokrytí nákladů na spokojený život. Dobrá volba povolání může člověku zajistit plnohodnotný a šťastný život. (<https://cs.wikipedia.org/wiki/Povolání>)

Kariéra je „*dráha životem, zejména pak profesionální, na které člověk získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potenciál*“ (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 11)

Profesní dráha - dle pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 222) značí „*objektivní průběh konkrétně vykonávané profesní činnosti během života člověka, sled povolání.*“

Profesní orientace - Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 222) uvádí, že *„hlavním obsahem je zejm. utváření a rozvíjení reálného profesního cíle a perspektivy mladého člověka a vlastností a schopností významných pro proces volby povolání.“*

Volba povolání je postup, kdy se rozhoduje o vhodném výběru školy či profese a celkové dráze povolání jedince. Volba povolání *„je součástí celkového vývoje osobnosti, v němž hlavní roli hrají rozhodovací procesy.“* (Pedagogický slovník, Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 340.

„Volba povolání je podmíněná základním procesem profesionální orientace, vyhraňováním zájmů, postojů, schopností, stupněm dosaženého vzdělání, úrovní sebepoznání i přiměřeného sebehodnocení, silou a vyhraněností motivace budoucího uplatnění, ale též informovaností o možnostech, dále znalostmi o náplni jednotlivých povolání.“ (Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání, Taxová, 1987, s. 70)

2.2 Osobnost žáka střední odborné školy

Pro lepší pochopení dané problematiky týkající se motivace při volbě profesního zaměření je třeba poznat důležité skutečnosti o časové etapě, které se to bezprostředně týká.

2.2.1 Charakteristika adolescence

Pojem adolescence je původem z latinského slova *adolescere*, jež je typické pro psychologii, jež znamená dospět, dorůst. Tento výraz označuje určitou část života člověka, období věku od 10 do 20 let, období od dětství po dospělost. Výraz *adolescenti* se v naší mluvě rádo nahrazuje slovy *junioři* a *dorostenci*, v pedagogické oblasti je zase příznačné slovo *mládež*. Adolescence je zároveň mládí i dospívání,

kteře se výrazně liší od ostatních etap života. Adolescence možno dělit do tří fází: fáze časná, střední a pozdní. (Adolescence, Macek 1999, s. 11)

Časná adolescence, dost často nazývaná pubescence probíhá ve věku 10 -13 let, v dnešní době začíná již v 11 let věku dítěte a končí ve 13 letech. Projevují se zde prvotní viditelné tělesné změny. Dá se říct, že velká část dospívajících v tomto období zahájí pohlavní dospívání a ve většinové části této etapy dochází také k zakončení. Příkladem změn v rané adolescenci je značná touha o hezčí protějšek podobného věku, který adolescenti dávají najevo sexuálníím zájmem. „Nastává zde první *„pasáž pro průchod z dětství do adolescence a posléze i do dospělosti.“* (Adolescence, Macek 1999, s. 45)

Střední adolescence se často odehrává mezi 14 – 16 rokem, jedná se o období, kdy dospívání jedince je důvodem pro uvažování a posuzování. V tomto období usilují o to, být jiný než ostatní, vyznáváním určitého druhu zábavy a módy. Typická jinakost adolescentů je brána jako způsob života či myšlení mladých. Jde o období hledání sebe samotného. Zmíněné odlišnosti navyšují popularitu u dospívajících podobného věku. (Adolescence, Macek 1999, s. 45)

Pozdní adolescence vztahující se většinou na věk 17 – 20 let, jež je nejbliže k dospělosti, mnoho mladých je v těchto letech u konce studia a snaží se najít povolání. Převládá zde nutnost něco dosáhnout, cosi sobě i druhým dokázat, být součástí nějakého důležitého projektu. Adolescent v této fázi více než jindy přemýšlí o své budoucnosti v profesních i milostných sférách. Často se rozhodují, zda zvolit další studium nebo jestli budou finančně nezávislí, či založí rodinu. Každá z těchto fází má své charakteristiky, k čemuž lze dojít srovnáním chování adolescenta v určitém věku a potvrdit tak změny v chování, které se v průběhu zmíněného období odehrávají. (Adolescence, Macek 1999, s. 46)

2.2.2 Vývojové změny v adolescenci

„Vývojové změny se podle většiny autorů dají klasifikovat na biologické, kognitivní, emocionální a psychosociální.“ (Petersen, 1987, Seifert, Hofung, 1991)

Navzájem jsou propojeny, což směřuje k speciálním změnám a ztvárnění jejich smyslu v různorodých obdobích dospívání. (Adolescence, Macek 1999, s. 53)

Pubertální změny se prvotně týkají hormonálních změn, kde jde především o rychlejší růst, hlavně výšky, tělesné hmotnosti a reprodukce. Samozřejmostí jsou rozdíly mezi dívkami a chlapci. (Adolescence, Macek 1999, s. 54). Dívky prožívají pubertu intenzivněji než chlapci. Pro dívky jde o zásah do soukromí, příkladem je intimní ženská oblast, navýšené nároky rodiny týkající se zodpovědnosti, povinnosti úklidu v domácnosti, což vnímají většinou, jako znevýhodňování oproti chlapcům. Chlapci pozorují změny v pubertě spíše v pozitivním slova smyslu, stávají se z nich po fyzické stránce pomalu muži. Hochům narůstají svaly, mají více energie, což může být předností při předčasném dospívání. Dle výzkumů jsou předčasně dospívající děvčata více sebekritická, mají větší potíže ve škole, velmi málo vycházejí s rodiči a je zde i větší pravděpodobnost problémového chování. (Adolescence, Macek 1999, s. 56)

2.2.3 Oblast vztahů

Vztahy v rodině mají velký vliv na adolescenta po celé období jeho dospívání.

„Změny v kognitivních procesech, změny v myšlení a uvedené emocionální charakteristiky vedou i k novým hodnotícím soudům, a tím i ke změně postojů a vztahů – jak k sobě samému, tak k ostatním lidem a ke světu vůbec.“ (Adolescence, Macek 1999, s. 60)

Vztah k sobě samému

V období dospívání nastává změna v úvaze o vlastní osobě. Zvláštní význam má i „možná já“ vyjadřující víze a tužby týkající se osobní budoucnosti. Dále pak i „ideální já“, obvykle vztahující se k otázce „Jaký bych chtěl/a být.“ (Adolescence, Macek 1999, s. 61) Větší rozdíl mezi aktuálním sebe obrazem a reálným standardem nacházíme zpravidla u věkově starších dospívajících jedinců. (Adolescence, Macek 1999, s. 61)

Ve vztahu rodiče a dospívající se dá ohledně nedorozumění mezi nimi v podstatě mít za to, že rozumný a zásadní kladný směr zmíněného vztahu v tomto období téměř neexistuje. Někteří rodiče si dobře uvědomují vzdorovité chování tohoto období, chápou však aktuální situaci jako přechodnou. Pokorně pak vyčkávají na překlenutí celé situace, čímž tak konflikt ztrácí na síle.

„Je empiricky doloženo, že vysoká míra konfliktů je zaznamenána především u adolescentů s tzv. rizikovým chováním-delikvencí, útěky s domova, vstupem do náboženských sekt, nedokončením střední školy, konzumací drog, resp. s vyšším výskytem sebevražd a duševních poruch.“ (Adolescence, Macek 1999, s. 67)

Nedorozumění nejsou problémem, pokud je adolescenti vnímají jako svobodné vyjadřování svých myšlenek a také fakt, že je na jejich názory brán zřetel. (Adolescence, Macek 1999, s. 67)

Rodiče v období dospívání hodnotí vztah jiným způsobem než adolescenti. Někdy rodiče ale na adolescenci svých dětí nereagují zcela adekvátně. Dospívající hodnotí spíš dle svých rodičů než podle názoru svých přátel. (Adolescence, Macek 1999, s. 69).

Vztahy k sourozencům jsou v období dospívání intenzivnější, dosti však záleží na situaci v rodině. Sourozenci v období dospívání jsou velice zásadními spojenci pro adolescenty. Jde o jednotně naladěné jedince, jež mají téměř shodné mínění, nároky, záliby. Na druhé straně, mezi sourozenci v tomto období také často dochází k ostrým výměnám názorů. (Adolescence, Macek, 1999, s. 70).

Vztahy k vrstevníkům jsou děleny na kamarádké a partnerské, jež jsou také velice významné a výjimečné pro dospívající mládež. Zde probíhá vzájemné sdílení představ, dojmů a vystupování kdy není třeba zvláštních slibů. Vyměňují si své zážitky a debatují spolu spoustu času o tom, jak by se určité události mohly nebo měly odehrát. Jde zde o střídání rolí příznivce a protivníka. (Adolescence, Macek 1999, s. 71)

U **vztahů přátelských** se jedná převážně o vztahy mezi dívkami, které jsou v dospívání více časté a vážnější než kamarádství mezi hochy. Jedná se zde o povídání, otevřenost v oblasti důvěrností, postojů a dojmů, převážně ve věku 14 – 16 let. (Adolescence, Macek 1999, s. 74)

Kamarádství hochů je nejdříve zakládáno na stejných zálibách, chlapecká parta má vyšší kredit než u děvčat. Přátelství chlapců jsou založena na úctě a silných názorech. Důležitými vlastnostmi pro toto období je silná osobnost, působit a být originál, být pohodový, brát život s humorem a nadhledem a být upřímná povaha. (Adolescence, Macek 1999, s. 74)

2.2.4 Utváření identity

V první fázi dochází mladým, že jsou jiní než druzí, týká se to hlavně nejbližších lidí v jejich okolí. Svoji rodinu posuzují v této době zcela jiným způsobem, než tomu bylo doposud. Nejsou to již nechybující dospělé vzory, ke kterým by vzhlíželi. Ne vše je možné uznat za správné a snadné.

Druhá fáze je o fázi pokusů a zkoušení ve věku 14 – 15 let, tito jedinci nabývají dojem jistoty svého jednání, myslí si, že oni vědí vše dobře. Panuje v této době vzájemná podpora s kamarády a spolužáky, protože zjišťují vzájemné a shodné názory na svět kolem nich. Rádi bojují s otcem a matkou, pocit vítězství nad nimi jim přináší nesmírné potěšení. Mládež si volí své budoucí studium, jednou z jejich priorit je hlavně nejbližší doba.

Třetí fáze znamená etapa družení s nejbližšími. V důsledku zodpovědnosti za sebe, dospívající znovu ožívají spojení s rodiči. Stále zde trvá pouto mezi rodiči a dětmi, což si mladí uvědomují, úcta k nim je brána spíše sporadicky, snaží se přebírat důsledky za své jednání.

„Jde o období hledání nových pravidel a norem ve vztahu k druhým lidem.“ (Adolescence, Macek 1999, s. 79). S tím souvisí nezbytnost vztahů kamarádských a sexuálních, jelikož takto adolescenti zjišťují mimořádnou cenu a důležitost spojení s rodiči a dalšími jedinečnými osobami v jejich životě. (Adolescence, Macek 1999, s. 79).

2.2.5 Konfliktní období adolescence

Základním znakem ukončení pohlavního dozrávání je hlavně fyzický, duševní růst. Počáteční teorií, která se pokusila o objasnění adolescence, jako etapu vyvíjení

byla teorie dle G. S. Halla, tento byl považován za „*otce adolescence*.“ (Adolescence, Macek 1999, s. 16).

G. S. Halla srovnává vyjadřování emocí vůči všemu starému. Jde o bouřlivou etapu, *kdy „dospívající je napůl necivilizovaný divoch s nekontrolovatelnými impulzy, teprve postupně se civilizuje.“* Dále pak jde o „*nevyhnutelný a dramatický střet protikladných tendencí v člověku*“ (Adolescence, Macek 1999, s. 17).

Toto období trvá přibližně do dvaceti let věku dospívajících, až po této době se přemění na rozvážného člověka dnešní doby. (Adolescence, Macek 1999, s. 17)

Dnešní adolescenti hovoří o tom, že do doby, než dojde k neshodám s jinou generací, tak s nimi dobře vycházejí. Často hovoří o rozporech s rodiči jen v případech, kdy šlo o problémy již od mala. Je známo, že rozepře mezi generacemi je jinak vnímaný adolescenty a odlišně zase dospělými. „*Vzdor a konflikt se tradičně přisuzují zejména mezigeneračním vztahům.*“ (Adolescence, Macek 1999, s. 19)

2.2.6 Motivace žáka ke studiu

Už od dětství se děti lidé ptají na to, čím by chtěli v dospělosti být, což je v tomto raném období života žene k přemýšlení o budoucí profesi. Je cítit nutnost dospělých dítě někam začlenit. Tato situace se dítě snaží přimět k zamyšlení a hledání motivace ve svém okolí. (Kniha pro multipotenciály, Wapnick, 2019, s. 15)

„*Je smysluplné začlenit svoje osobní zájmy do zaměstnání a je obtížné uspět, pokud se v něm nudíte*“. (Testy, pro jaké povolání se hodím?, Barrett 2003, s. 11)

Pojem motivace je dle Pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 158) „*souhrn vnitřních a vnějších faktorů, které spouštějí lidské jednání, aktivují ho, dodávají mu energii, zaměřují toto jednání určitým směrem, udržují ho v chodu a řídí jeho průběh i způsob dosahování výsledků.*“ (Pedagogický slovník Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 158)

„*Motivace je pojem vyjadřující určité závěry z toho, co je pozorováno, totiž z toho, že chování směřuje k dosažení určitých cílů, že probíhá s určitou silou, že člověk prožívá touhy a chtění.*“ (Motivace lidského chování, Nakonečný, 1996, s. 12)

Motivaci rozdělujeme na vnitřní a vnější faktor nebo soubor faktorů. Vnitřní motivace je výsledkem určitých zájmů a potřeb, příkladem jsou potřeby kulturní a poznávací. Vnější motivace je stanovena vnějšími podněty, v pozitivním smyslu verze odměny, v negativním pojetí jde o strach z trestu. (Motivace lidského chování, Nakonečný, 1996, s. 17)

Motivace je projevem neshodných pocitů jedince neboli rozdílu mezi skutečnými pocity, které se mu skutečně dějí a těmi, které prožívat chce. Motivace směřuje k obnově a udržení jistého ideálního niterního stavu, jež vykazuje uspokojení odlišné vnitřní a vnější podmínky zmíněného uspokojení. Jedná se příkladně o nutnost v erotické sféře a agresii. (Motivace lidského chování, Nakonečný, 1996, s. 14)

Je důležité rozdělovat pojem motivace a motiv. Motivace je proces, jež má osobní zdroj v situaci člověka, avšak motiv dává najevo určitý způsob spokojenosti. (Motivace lidského chování, Nakonečný, 1997, s. 17)

Učení je hlavním smyslem působení žáka ve škole. Studijní motivace žáků jsou během studia dosti proměnlivé. V počátcích žáci tolik nevnímají obsah učiva, jelikož se zaměřují na studijní výsledky, jinak řečeno, jejich zájmem je především aktivní účast na výuce ve škole. Až teprve ve vyšších ročnících základní školy je žákova slušná klasifikace k zaujmutí pozornosti okolí.

Svoji budoucí existenci v oblasti vzdělání teď vnímají žáci úplně odlišně, než tomu bylo doposud. Dospívající vykonávají jenom činnosti, o kterých jsou přesvědčeni, že jsou pro ně nutností, většina z nich nečiní nic víc, než je třeba, jelikož vnímají většinu potřebných činností jako zbytečnou ztrátu času. A proto v tomto období dochází k převratné změně motivace. Adolescenti dávají především přednost úspěšnému přijetí na zvolenou střední školu a vysněnému oboru studia před studiem samotným. Důležité je dosažení vytýčeného ideálu. Jelikož chtějí žáci dosáhnout co nejlepších studijních výsledků, z důvodu přijetí na zvolený studijní obor, snaží se stále více. Veškeré jejich úsilí směřuje především k učivu, které jim může být nějakým způsobem prospěšné, mění přístup i intenzitu učení k určitým předmětům a vynakládají maximální úsilí při vyučovacích hodinách. Nic ovšem netrvá věčně, ani toto maximální snažení. Ihned po úspěšném přijetí ke studiu na

školu, kvůli které vynaložili takové úsilí, motivace žáků k učení klesá a opět se vrací k původnímu způsobu učení. (Vývojová psychologie, Vágnerová, 2005, s. 362)

2.3 Faktory ovlivňující volbu budoucí profese

Na volbu profese působí mnoho okolností. Žáci v období rozhodování o výběru povolání jsou ještě dosti nezkušení. Hledají rady a pomoc v úzkém kruhu lidí, jež jsou jim co možná nejbližší. Na straně jedné jde o rodiče, kamarády, vrstevníky. Na straně druhé žákům poslouží jako zdroje informací média. (Profesní dráha ve 20. století Havlová, 1996, s. 24)

2.3.1 Vnitřní faktory ovlivňující volbu budoucí profese

„Osobnost lze poněkud zjednodušeně definovat jako komplexní a relativně stabilní systém, který funguje jako celek, skládá se ze vzájemně propojených somatických a psychických vlastností a projevuje se v reakcích na různé podněty a situace, resp. v interakci s nimi.“ (Psychologie osobnosti, Vágnerová 2010, s. 13)

Osobnost je dle Pedagogického slovníku výjimečný jedinec, jež se osobními schopnostmi odlišuje od většiny jiných lidí. Většinou si lidé těchto kvalit vybírají povolání podle svých povahových vlastností. (Pedagogický slovník, Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 184)

Pojem osobnost je užívána při „charakteristice něčí mentální identity, tedy jak určitý jedinec myslí, jedná a cítí.“ (Znáš svou osobnost? Gordonová, 2006, s. 6)

„Osobnost se nejčastěji chápe jako jednota:

Tělesné konstituce – vysoký, malý, tlustý hubený, svalnatý

Temperamentu – citlivý, necitlivý, uzavřený, otevřený

Schopností – potřeby, sklony, zájmy, postoje, ideály, hodnoty

Charakteru – zásadový, statečný, čestný, odpovědný, pracovitý“ (Lépe motivovat, méně se rozčilovat, Helmes, 1996, s. 53)

Intelligence člověka je „schopnost učit se a přizpůsobovat se svému prostředí, jež může v různých sociálních a kulturních souvislostech vyžadovat různé druhy přizpůsobení.“ (Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 108)

Intelligence je schopnost řešit problémy. Pomáhá nám jednat užitečně a zvládat těžší situace. Intelligence jedince pouze rozhoduje o obtížnosti učení. Profesní budoucnost a průběh studia může být negativně ovlivněno příliš vysokým nebo naopak velice nízkým sebevědomím. Intelligence jedince spíše omezuje, jelikož ukazuje, o jak těžké formě studia může člověk přemýšlet. Jsou proto dosti důležité schopnosti a talent, jež můžou jedince směřovat správnou cestou. V opačném případě pak snadno dochází pracovním i studijním nezdarům. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 60)

Dovednosti - Pedagogický slovník (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 59) definuje dovednost jako schopnost vykonávat danou aktivitu. Jelikož je potřeba určitých předpokladů, lze ji zdokonalit určitým typem konání. K získání dovedností je důležité učení, dostatek talentu, ovšem důležitou součástí je také trénink. Dovednosti nám mohou být dány již od narození nebo nácvikem naučené činnosti, což je podstatné pro dosažení očekávaného úspěchu. Tancování, řízení motocyklu, učení se not, jde o činnosti, k nimž je třeba mít podstatné vědomosti. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 59)

Ke každé profesi potřebujeme jistou způsobilost. Nezáleží na profesi člověka, ale jde o to, jestli jej činí kvalitně. (Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření, Schugová, 2015, s. 18)

Vlohy a schopnosti jsou již získané od narození. Pokud jsou získané dobré předpoklady, je možná jejich proměna ve schopnosti. Nadání pro vůdčí práci nemusí vyjít najevo v případě, kdy jednotlivec vykonává v běžném postavení. Schopnosti jen zřídka vznikají z vloh okamžitě. Jen samotné získání ideálních podmínek pro vývoj schopností je nedostačující. Je zapotřebí učení pomocí zdaru i neúspěchu, studiem, přešlapy osobními i cizími, nápodobou a sledováním druhých. Až po těchto zkušenostech se ukrytá vloha přemění ve schopnost, což znamená být nachystaný činit danou aktivitu. Schopnosti jsou rozděleny, na speciální, kam patří schopnost orientace v prostoru a obecná. Obecných schopností je třeba u značné řady profesí. K

doti komplikovanějším povoláním je třeba jistá míra intelektu, kdy šikovné ruce vyžadují značnou část profesí. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 47)

„Speciální schopnosti se uplatní ve zcela určitých profesích – tak chápání matematických vztahů je důležité pro ekonoma nebo matematika, prostorová představivost pro architekta nebo projektanta a koncepční myšlení pro ředitele podniku“. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 48)

Znalosti vyvíjíme prostřednictvím literatury, jsou dostačující pro získání poznatků v odlišných odborných sférách, nejsou však dostačující pro zaručený výkon práce. Studium knih nevzejde z amatéra nebo nováčka tanečníka. Výuka jazyků v dřívějších letech byla pro žáky spíše přítěží, protože je zahltila velkým počtem cizích slov a mluvnického poučování, žáky ale nenaučila mluvením ani porozuměním cizímu jazyku. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 48)

Náročná situace, stres a zátěž v situacích způsobených stresem a zátěží lze chování člověka hodnotit zcela jinak a zjistit tak nové potřebné údaje dodávají jeho kompletní popis. Stres je stav, který je odlišný od klasických situací. Stres se stává nepříznivým, špatně zvladatelným, člověk se obává, jaké problémy mu tento stav může přivodit a jestli se s nimi dokáže srovnat. *„Stres je komplexní psychofyzilogická reakce, která se na psychické úrovni projevuje pocitem nadměrného zatížení či ohrožení duševní a tělesné pohody.“* (Psychologie osobnosti, Vágnerová 2010, s. 347)

Spoustu lidí se domnívá, že pro svůj život zvolili neadekvátní povolání. Někteří naopak nezvládají požadavky svého povolání, ale nedokážou si připustit, že problém je v jejich způsobilostech a umu, hledají však provinění ve svém okolí. Příčinou nesprávné volby profese zde mohl sehrát nátlak rodičů, pedagogů, neodhadnuté způsobilosti a vidina o následné profesi. Není však nutností při dnešních možnostech vzdělání brát tuto situaci jako jedinou možnost řešení. Vždy je šance uplatnění v jiném oboru. (Osobní kariéra, Bělohlávek 1994, s. 60)

2.3.2 Vnější faktory ovlivňující volbu budoucí profese

Škola je podle Pedagogického slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 297) „společenská instituce pro řízenou edukaci, pověřená vzděláváním a výukou dětí a mládeže příslušných věkových stupňů v organizovaných, hromadných formách, podle určených vzdělávacích programů.“

Škola je přípravou pro žáky na osobní a pracovní etapu života. Školy poskytují studijní materiály, informace o přijímacích řízeních. Školy pořádají dny otevřených dveří, burzy a veletrhy středních škol, na kterých probíhají prezentace jednotlivých škol. Všechny tyto informace mohou přesvědčit žáka o volbě střední školy.

Škola je dosti důležitou etapou v životě dítěte, už jen z důvodu konečného vysvědčení, podle jehož hodnocení se odvíjí budoucí studium a profesní cesta žáka. Rodiče vyvíjejí ve snaze o ty nejlepší výsledky na své ratolesti často přehnané úsilí. (Lépe motivovat, méně se rozčilovat, Helmes, 1996, s. 20)

Rodina – Pedagogický slovník uvádí pod pojmem rodina (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 248), že jde o prvotní společenské seskupení, jež utváří pozici, význam hodnoty a mezilidské poměry. Rodina, to jsou rodiče, děti, a blízcí příbuzní. Rodina a škola vychovávají, tvoří dospívajícímu oporu v běžných i obtížných situacích, při výběru životního směru i profese, jenže mladí v tomto věku zmíněnou oporu vnímají různě. Většina z nich má vlastní svět, někdy je opora brána jako významná pomoc, směr cesty, kterou se dát, jindy zase převládají pocity obtěžování, vnucování se do soukromí mládeže.

Rodina představuje u dítěte hlavní roli a pocit bezpečí. Pro školou povinné dítě je prvořadé rodinné zázemí, jakékoliv narušení domácí pohody v rodině můžou způsobit bolestné prožitky i osobní ohrožení v životě dítěte. (Lépe motivovat, méně se rozčilovat, Helmes, 1996, s. 31)

Vliv rodičů má významnou roli při volbě povolání. Rodiče svým profesní předlohou dosti působí a dá se říci, že mohou i ovlivňovat své potomky, a tak tvoří větší předpoklad výběru zvolené profese dle oboru rodičů. Je známo, že děti často dosahují stejné nebo vyšší úrovně vzdělání než rodiče. Rodiče chápou stupeň vzdělání dětí jako svou prestiž a ty méně nadané nutí do náročného studia. Jelikož tvoří rodiče pro žáka profesní předlohu má tak lepší představu o budoucí profesi.

Úroveň vzdělání je takto dosti závislý na vzdělání a finančním příjmu rodičů (Bělohlávek, 1994, s. 59)

Rodiče nepůsobí jen jako předlohy, ale i jako zdroj informací a někdy se z nich stává rozhodující osoba pro volbu povolání. Většina rodičů rozhoduje podle své úvahy, představ a předpokládaných schopností svého dítěte, jež o vybraných povoláních ví, pouze někteří požádají o pomoc při výběru profese pro své dítě doporučené specialisty. (Profesní dráha ve 20. Století, Havlová, 1996, s. 24)

2.4 Volba povolání

O volbě povolání dospívající většinou rozhodují ve věku 14 - 17 let, je to čas, kdy se mládež aktivně zajímá o výběr nabízených studijních oborů. Jelikož v dnešní době spousta lidí vykonává povolání zcela jiného druhu, než které studovali, tak volba povolání není tak důležitá a rozhodující, jak by to mohlo vypadat. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 59)

2.4.1 Výchova k povolání

Vhodnou **výchovou k povolání** je možno zajistit pomocí mládeži dobře se vyznat ve světě práce. Kvalitně vypracovanou formou výchovy k povolání lze všem školou povinným žákům zajistit dosti souhrnný systém důležitých informací, jež se týkají mnohých oblastí lidské práce, v neposlední řadě o jejich možnostech osobního uplatnění v budoucnosti, talentu, zájmů, jež tímto způsobem dospějí k reálnému rozhodnutí o výběru budoucí profese a vhodného pracovního směru a eliminovat tak velmi nepříjemný neúspěch. Výchovou k povolání lze co nejefektivněji dosáhnout a následně zušlechťovat osobní možnosti dospívajícího. Cesta výchovy k povolání je skvělým spojením mezi rodiči a pedagogy. (Pro jaké povolání se hodím? Mezera, 2008, s. 158)

Rozhodování (Irving L. Janis a Leon Mann) o volbě zaměstnání je v zásadě stejná záležitost jako při rozhodování v jakékoliv oblasti. Způsobem k rozhodnutí o budoucí profesi můžou být následující kroky:

Alternativy neboli možnosti se týkají situací ještě před důležitým rozhodováním. Je nutno si položit otázky, zda jsou také jiné možnosti volby a jestli nebyla opomenuta snadnější varianta než ta původní? (Pro jaké povolání se hodím? Mezera, 2008, s. 113)

Následky a souvislosti jsou v případě provedení prvotřídní možnosti zvoleného studia nebo přípravy k povolání, u kterých je třeba zvážit všechna pozitiva a negativa.

Informace, lépe řečeno nejvíc poznatků o všech zvolených školách či profesích, jež si dospívající zvolil jako nejzajímavější.

Plány je třeba vypracovat velice podrobně, je důležitý způsob volby a následného plnění a rozmyšlení. Při plánech je nutno položit si otázky:

- Co konkrétně je třeba podniknout?
- Jak se zachováte v případě nepříjemnosti? (Pro jaké povolání se hodím?, Mezera, 2008, s. 114)

Volbu profese ovlivňují důležité faktory vnitřní a vnější.

2.4.2 Problémy s výběrem budoucí profese

Počáteční profesní období mladého jedince je ihned po škole postiženo pochybnostmi a klamem, když přichází na skutečnost, že škola nebo studijní obor je zcela o něčem jiném než si představoval. Není připraven na kompromisy, překvapují jej mocenské boje na pracovišti a trvá delší dobu, než přijme tuto realitu. Následné zklamání může nastat při zkreslených představách o použití osobních vědomostí a umu, které ovládal již ve škole. Musí nejprve ukázat své dovednosti, což těžko chápe. Mladý jedinec špatně přijímá fakt, že ocenění a nabídka lepšího povolání se dostaví až po delší době. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 42)

2.4.3 Dotazníky a testy určené pro volbu budoucího povolání

Pro **testové metody** platí jasná kritéria pro vyhodnocení, podmínky, způsob zadávání úloh i výklad výsledků. Testové metody „*mají přesně vymezený postup. Představují*

ukázku specifického chování jedince navozeného za standardních podmínek, jejíž součástí je i testový materiál“. (Psychologie osobnosti, Vágnerová, 2010, s. 378)

Testy osobnosti také berou v úvahu skutečnost, že rysy jedince lze hodnotit pomocí jejich vnějšího vyjádření, prostřednictvím sebehodnocení testovaného, někoho jiného či pozorováním. Tyto testy jsou dále rozděleny na:

Dotazníky - dosti často užívané metody, kdy je validita závislá na způsobu definice otázek, jakým způsobem se otázky pokládají. (Psychologie osobnosti, Vágnerová 2010, s. 380)

Posuzovací škály - „jde o metodu, která umožňuje zachytit i stupeň hodnoceného projevu, resp. vlastnosti“ (Psychologie osobnosti, Vágnerová 2010, s. 381)

Objektivní testy osobnosti – vyvození jistého vystupování jedince, jeho činnosti, či popisu osobnosti. (Psychologie osobnosti, Vágnerová 2010, s. 381)

Projektivní metody – předpokládají u každého člověka reakci na kteroukoliv situaci osobně, za podmínek pomocí vlastních požadavků rysů, tužeb, potřeb i pochybností. (Psychologie osobnosti, Vágnerová 2010, s. 382)

Testy schopnosti jsou měřeny pomocí výkonu, zda je jejich projevem. Názorným příkladem těchto metod jsou „*testy inteligence*“. U výkonových testů se předpokládá, že čím pozitivnější výsledek testovaný má, tím větší má talent, a takto má zároveň větší šanci na zdar v ostatních částech. Některé, tyto testy můžou posloužit jako informace týkající se vlastností testovaného. Z tohoto důvodu může být směrodatné, která slova testovanému zůstanou v paměti, aby jich pak bylo co možná nejvíce. V testech se počítá s tím, že se jedinci budou zabývat tím, co je pro ně výhodné, a lépe si zapamatují výrazy, které jsou pro ně podstatné, aniž by si to uvědomovali. (Psychologie osobnosti, Vágnerová, 2010, s. 380)

Testy studijních předpokladů v dnešní době na školách snadno nahradily testy inteligence, jsou využívány k přijímacímu řízení na školách. Pomocí testů se prověřují osobní studijní ambice, vědomostí, um a vhodnost ke studiu. Test prověřuje jedince, zda je u něj možnost dobré schopnosti studia. (Pro jaké povolání se hodím? Mezera, 2008, s. 28)

2.5. Kariéra a kariérové typy

Kariéra je „dráha životem, zejména pak profesionální, na které člověk získává nové zkušenosti a realizuje svůj osobní potenciál“. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 11)

Kariéra je dnes běžnou záležitostí, ne vždy však souvisí se schopnostmi jednotlivce, který ji vykonává. Je vždy posuzována jako jistý proces probíhající v určitém období. Počátek se datuje od zahájení studia, či zahájením povolání, přes několik etap, až do současnosti. Člověk by měl mít profesní zařazení, jež se shoduje s jeho zálibami, ideály, životními potřebami co nejvíce rozvíjejícími vlastní osobnost. Pro posouzení kariéry jedince s ostatními a porovnání zdařilosti je třeba zhodnotit jeho zdárnost, k čemuž je nutno určitých měřítek. Klasickým měřítkem kariéry je pozice, jež představuje vedoucí, ředitel. Pozice se pojí např. s kritérii v podobě výplaty. Státní organizace má soustavu sjednocenou s funkcí, jako je školství, vězeňská služba. V soukromém sektoru se udělují pozice manažerské. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 9)

Kariéru dělíme na vnitřní a vnější. „*Vnější kariéru můžeme sledovat v materiálech personálního oddělení či v životopisech, přikládaných k přihlášce do zaměstnání či do konkurzu*“ (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 11)

Nelze z nich však zjistit podrobnější záležitosti, jako jsou případné profesní problémy, jež mohly nastat. Je, zde vyjádřen postoj zaměstnavatele.

Opakem je kariéra vnitřní zabývající se jednotlivými záležitostmi z pozice jedince, personální kariéra a praxe. Lepší variantou je postoj přijmout kariéru vnitřní, jelikož je méně nebezpečná a flexibilní. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 12)

Jednotliví autoři hodnotili člověka podle kariérových typů:

2.5.1 Hollandův typ osobnosti

John Holland určil šest typů osobnosti dle pracovního prostředí. Každý typ orientuje osobní kariéru do profesní atmosféry, jež odpovídá jeho osobnost

„typ realistický se vyznačuje agresivním chováním, schopnostmi a dovednostmi spojenými s fyzickou aktivitou,

typ zkoumavý dává přednost poznávacím aktivitám, před emocionálními aktivitami,

typ sociální preferuje interpersonální aktivitu před intelektuální nebo fyzickou aktivitou,

typ konvenční vyhledává činnosti jasně vymezené pravidly a realizuje příkazy nadřazených, zájmy organizace na úkor vlastních potřeb,

typ podnikavý využívá svých schopností přesvědčovat k získávání ostatních a k dosahování svých cílů,

typ umělecký usiluje o sebevyjádření, vyjádření svých citů a tvůrčí práci.“ (Osobní kariéra, Bělohávek, 1994, s. 22, 23)

2.5.2 Typy potřeb dle D. C. McClelland

dělí jedince dle potřeb na tři základní potřeby:

- potřeba výkonu
- potřeba přátelství
- potřeba moci

Jedince s **potřebou výkonu** poznáme dle snahy po samostatném a odpovědném přístupu, se soutěživostí a stálou touhou po zdolávání bariér. Jsou to vyznavači okamžitých informací o kvalitě jejich vykonané práce. Pro svoji práci nepotřebují tolik finanční ohodnocení, důležitější je pocit ze skvěle provedené práce, znamená to totiž fakt, že má jedinec úspěch. Nutnost cosi vytvořit mají v sobě vrozenou už od narození. Upřednostňují úkoly průměrné, tudíž nesmí být velice lehké, ale naopak ani moc obtížné. Vhodnými profesemi je práce pedagoga, ekonoma, personálního zaměstnance, badatele. (Osobní kariéra, Bělohávek, 1994, s. 21)

Lidé s **potřebou přátelství** se snaží o přátelské vztahy s jedinci ze svého okolí, často jsou potřební v zaměstnání se sociální tematikou či ve spojení s lidmi.

Spokojení jsou tito lidé v pracovní skupině, jelikož je netěší povolání vykonávané sálově. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 22)

Osoby s **potřebou moci** se snaží zodpovídat, vést a mít vliv na chování lidí kolem sebe. Skvělými manažery pro zaměstnavatele jsou tito jedinci, pokud je uvedená potřeba zaměřená ve prospěch všech ostatních. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 22)

2.5.3 Scheinovi kariérové kotvy

– E. H. Schein „zjistil, že po nástupu do zaměstnání si nový pracovník utváří svůj sebe obraz a dopracovává si své profesionální pojetí“ Uvedené pojetí má tři části a nazýváme jej kariérovou kotvou: (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 24)

- **vlastní obraz talentu a schopností**, jež je založen na momentální úspěšnosti v odlišných profesních stavech,

- **vlastní obraz motivů a potřeb**, jež je založen na možnosti poznání sebe sama ve skutečných případech a na opěťované reakci z okolí,

- **osobní obraz postojů a hodnot**, kde na jedné straně se jedná o aktuální vztah mezi osobou a na straně opačné jde o význam a požadavky zaměstnavatele a provedené práce. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 24)

„Kariérová kotva – soubor subjektivně vnímaného vlastního talentu, motivů a hodnot – slouží k vedení, usměrňování, stabilizování a integraci osobní kariéry.“ (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 24) Objeveno bylo pět typů:

Technicko-funkční kompetence - Tento typ lidí cítí hluboké pouto k práci, kterou vykonává. Mimo to je pro ně charakteristickým rysem přirozený odpor k bitvě o pracovní pozici, má obavy ze lsti, které se často odehrávají na vyšších postech, ve které nelze využít osobní odborné schopnosti kategoricky odmítá. Hlavní náplň práce musí být dostatečně odborné s možností dalšího vývoje. Osobnosti s touto kompetencí přijmou jen pozice manažera hodné jejich zaměření, z tohoto důvodu

příjmou raději pracovní pozici technického charakteru. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 25)

Manažerská kompetence značí obrovskou motivaci k získání odpovědné manažerské pozice. Jde o protiklad kompetence technicko-funkční, jelikož tyto osobnosti bezmezně věří ve své schopnosti a dovednosti důležité pro získání této pozice. Manažerská kompetence je kombinací tří kompetencí:

- analytické kompetence (okamžité řešení problémů ve ztížených podmínkách),
- interpersonální kompetence (dohled a snaha práce s lidmi)
- emocionální kompetence (značná úroveň odpovědnosti bez pocitu provinění).

Manažerův úspěch je podmíněný splněním kombinace všech tří uvedených aspektů – analytického, interpersonálního a emocionálního, aniž by některá z těchto stránek chyběla. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 25)

Jistota je pro zaměstnance hlavně záruka jistého zaměstnání, zajímavý příjem a jiné výhody v podobě firemního vozidla, levné podnikové dovolené, služebního telefonu a podobných výhod. Tito zaměstnanci nemají vysoké nároky, doufají ve spravedlnost, jistou a bezpečnou pozici. Pravidla striktně dodržují, netouží po odpovědných pozicích. Kvůli své nerozhodnosti a bojácnosti netouží po manažerských postech. Profese, ke kterým naleznou odvahu, jsou ty, kde jsou nastavená jasná pravidla, jako jsou např. profese v oblasti ekonomie. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 26)

Kreativita – Kreativní jedinec je velkým přínosem pro každou organizaci, jelikož má velkou potřebu vytvořit svůj vlastní výtvor. Jednat se může o zřízení nové organizace, projektu, produktu. Prvotní je pro kreativce jejich dílo, až po té má svou důležitost finanční odměna. Dost často po krátké době upadá snaha kreativce, nejspíš u tohoto jedince chybí odpovědnost, a to je důvod problémů v manažerských pozicích. Opomíjení povinností a nesmyslná snaha dalších návrhů tak působí problémy, ostatním kolegům. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 26)

Autonomie a nezávislost - Osoba vyznačující se poslední kariérovou kotvou se odmítá řídit řád a požadavky práce. Náplň práce a život v organizacích přinášejí problémy tomuto zaměstnanci plnit pravidla. Své působení v organizaci je v jeho

očíh považováno za nevyhovující, nevkusné, téměř se vnucující do osobního života. Tito jedinci touží po samostatnosti, svobodě, rovněž jako kreativci po svobodném podnikání. Jelikož je práce ve zmíněných organizacích nenaplňuje, tak často nalézají uplatnění v soukromém poradenství a v organizacích, které se poradenstvím zabývají. (Osobní kariéra, Bělohlávek, 1994, s. 27)

2.5.4 Klasifikační systém zaměstnání A. Roeové

Roeová vytvořila tento systém zaměřený na volbu povolání, jež je vyvinutý na osobních rozdílnostech mezi jedinci. Teorie se týká psychologických požadavků, vzájemného působení rodičů a dětí. Jednotlivci si vybírají profesi, která naplňuje jejich požadavky. Dle Roeové si lidé volí povolání, která odpovídají jejich stylu výchovy, prostředí v kterém byli vychováváni. Chtěla tak upozornit, že je spojitost mezi vztahem dětí a rodičů a volbou určité skupiny povolání. Autorka rozděluje profese na jedince s určitým směrem i bez něj. Součástí tohoto systému je osm skupin profesí a šest úrovní.

„1. skupina – služby, obchodní styk, organizování, výroba

2. skupina – práce v přírodě, věda, všeobecná kultura, zábava a umění“

(Vendel, Š. Kariérní poradenství, 2008, s. 32)

2.6. Poradenská a informační centra pro výběr profese

V případě určité části obyvatelstva nejde o žádnou výjimečný talent, mají prostě jen výrazné nadání využít svých schopností, jež čerpají z poznatků a informací spousty různých lidí. Získat informace o budoucím zaměstnání a orientovat se ve světě práce lze různými způsoby. Rady a doporučení o budoucí profesi je možné získat různými možnostmi a způsoby. Někdy postačí rada rodičů či rodiny, někdo si utvoří názor o své profesi již ve škole. Nejlepším způsobem ale jsou služby a informace poskytované v podobě rad a údajů poradenského systému, který je určený pro spoustu různorodých povolání. Jedná se, jak již bylo zmíněno o rodiče, školu.

V případě škol je pak možné využít výchovného poradenství na školách speciálních, základních, středních. Další informace a rady umožní pedagogicko-psychologická poradna, informační a poradenské středisko Úřadu práce. (Pro jaké povolání se hodím? Mezera, 2008, s. 90)

2.6.1 Výchovné poradenství na základní škole v ČR

Poradenství je určeno pro žáky, studenty, rodiče, školy. Poradenské služby a jejich význam reguluje MŠMT vyhláškou a poradenství je úplně zdarma. Poradenství je umožňováno v pedagogicko-psychologických poradnách a také ve školách.

Výchovní poradci vykonávají svou činnost jako učitelé poskytující poradenskou činnost na školách speciálních, základních a středních. Hlavní náplní práce výchovných poradců je konzultace s žáky, rodiči, hodnocení a pozorování žáků, podávání informací pro žáky, rodiče a pedagogy, nabízejí metodické rady pedagogům. (Pedagogický slovník, Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 347)

U výchovných poradců lze obdržet informace k vyplnění přihlášky ke studiu, aktuální příručky a literaturu pro výběr vhodné školy, kontakty na poradenská centra k výběru povolání, informace o datech k přijímacím zkouškám. (Pro jaké povolání se hodím? Mezera, 2008, s. 89)

2.6.2. Pedagogicko-psychologické poradna

umožňuje pedagogicko-psychologické rady, především při přípravě dětí na školu, umožňuje pomoc rodičům i učitelům, nabízí metodickou pomoc školám, napomáhá při problémech s prospěchem, chováním sociálním i osobním. Pomoc pedagogicko-psychologického charakteru provádí ve školách, školských zařízeních i ve svých poradnách. (Pedagogický slovník, Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 196)

2.6.3. Informační a poradenské středisko Úřadu práce

Profesní poradce zprostředkovává dospívajícím spoustu vybraných povolání, jež jsou vhodná pro jejich vzdělání a zájmy. Nejen žák zde nalezne informace o

dalším studiu, důkladný popis profesních nároků a prostředí na pracovišti. Jako každá činnost, tak i zaměstnání má svá pozitiva a negativa, ale i speciální nároky různorodé možnosti na uplatnění, jež však výrazně ovlivňuje pracovní trh. (Pro jaké povolání se hodím, Mezera, 2008, s. 90)

2.6.4 Dny otevřených dveří

jsou akcí jednotlivých škol, kde mají žáci se zájmem o studium možnost se seznámit s určitými studijními i učebními obory. Žáci si můžou prohlídku školy domluvit jednotlivě nebo také skupinově. Případní zájemci se zde mohou obeznámit jak s atmosférou školy i oboru, který by mohly studovat, s žáky a pedagogy a o pracovním uplatnění do budoucna. Zde mohou obdržet přímé informace o přijímacím řízení. O dnech otevřených dveří je možné získat informace prostřednictvím internetu nebo u výchovného poradce ve škole.

(<https://www.vossosmost.cz/index.php/vyssi-odborna-skola/uchazec/dny-otevrenych-dveri/>)

Burzy středních škol se organizují většinou ve velkých městech. O tento způsob volby budoucí profese je poslední dobou projevován značný zájem ze strany rodičů i žáků. Žáci si potřebují ujasnit, o jaké povolání mají zájem a zároveň předpoklady jejich uplatnění. Zájemcům zde budou představeny školy v kraji i ostatních regionech, výhodou je, že vše se odehrává na jednom místě. Největší zájem je o strukturu oborů, výhody a průběh studia, uplatnění v budoucnu. Chybí zde však osobní kontakt s atmosférou školy. Žákům, kteří ještě nemají představu o svém budoucím povolání, jsou zde nabídnuty příležitosti, díky kterým mají možnost získat představu o školách nejbližšího okolí svého bydliště.

(https://www.uradprace.cz/documents/37855/481978/2018_05_31_tz_burza_prace_decin_kveten_2018)

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl průzkumu

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který je podklad k mé bakalářské práci na téma: „Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření.“ Cílem tohoto dotazníku je zjištění Vaší motivace a ovlivňování při výběru. Cílem průzkumu této bakalářské práce byla analýza jednotlivých motivů žáků středních odborných škol při výběru jejich profesního zaměření. Této problematice se dosud věnovalo mnoho průzkumů, už jen proto, že přístup jednotlivých žáků je dosti osobitý. Jako cílová kategorie pro průzkum byli zvoleni žáci několika středních odborných škol, různých studijních oborů. Mezi následující problémy průzkumu patřilo zjištění, jaké povolání by žáci po ukončení studia na střední odborné škole chtěli vykonávat, zároveň pak stupeň důležitosti povolání v jejich životě a co pro ně povolání skutečně znamená. Průzkumným cílem je objasnění faktorů, jež mají vliv na žáky při volbě studia. Neméně důležitou částí průzkumu byla doba rozhodování žáků pro zvolený obor, zda se žáci domnívají, že se jedná o ten správný obor. Nedílnou součástí průzkumu je zaměření se na otázky, z jakých zdrojů získávali žáci informace o vybraném studijním oboru a střední odborné škole, zda byly informace dostačující, a kdo jim poskytl pomoc, či radu v kontextu s výběrem profese. Záměrem průzkumu bylo také zjišťování důvodů výběru školy a následná spokojenost se zvolenou školou. Ve svém průzkumu jsem se soustředila taktéž na zjištění, jakého nejvyššího vzdělání by chtěli žáci dosáhnout. Důležitou součástí cílů průzkumu představovaly také plány žáků po absolvování školy. Průzkum probíhal pomocí dotazníkového šetření.

3.2 Metody průzkumu

Praktická část bakalářské práce byla vypracována formou dotazníkového šetření. Průzkum byl proveden od října do prosince 2019, na různých středních odborných školách v Ústeckém kraji, s odlišným zaměřením. V tomto období bylo osloveno 50 respondentů, kterým byly dotazníky předloženy a stejným počtem respondentů vyplněny. Samozřejmostí bylo zdůraznění žákům, že se jedná o anonymní dotazník,

kdy je nutností odpovědět na všechny otázky. Dále pak upozornění, že veškeré informace budou použity pouze pro účely uvedené práce. Dotazníky byly žákům vybraných středních škol předloženy v tištěné podobě. Otázky jsou stylizované respondentům takovým způsobem, aby byly srozumitelné a přiměly žáka se zamyslet. V dotazníku jsem použila otázky otevřené a uzavřené. Doba pro vyplnění dotazníku byla předpokládána na maximální čas 20 minut.

Cílovou skupinou pro výzkum názorů byli vybráni žáci středních odborných škol v České republice, respondenti ve věku 15 - 20 let. Z uvedeného počtu 50 respondentů bylo 10 chlapců (20 %) a 40 děvčat (80 %). Větší část tvořila děvčata, jelikož mezi oslovenými respondenty byla jedna třída vyloženě dívčí.

Z důvodu uchování anonymity jednotlivých středních odborných škol nezveřejňuji jejich odborné označení.

Obsahem dotazníku je 12 otázek. Úvodní část dotazníku se skládá z osobních údajů, jež se týkají pohlaví, věku, ročníku studia, názvu studovaného oboru a údajů o ročníku střední odborné školy.

Další část se zabývala otázkami ohledně zvoleného oboru studia. Tady se měli žáci možnost vyslovit pro jejich počáteční studijní volbu a povolání. Cílem dotazování bylo především zjistit, jaké skutečnosti motivovali a ovlivňovali žáky k jejich budoucímu studiu.

Následná část patřila zjišťování profesní budoucnosti respondentů. Zde zazněly otázky, jež se týkaly povolání, které by chtěli po ukončení střední odborné školy vykonávat, a co pro ně povolání v životě znamená.

Dotazník jsem vypracovala a zhodnotila prostřednictvím grafů a tabulek. Součástí každé otázky je také mnou komentované hodnocení.

Dotazník – volba budoucího povolání

Vážení žáci,

Jsem studentka České zemědělské univerzity v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, obor Učitelství praktického vyučování.

Prosím Vás o vyplnění dotazníku, který je podklad k mé bakalářské práci na téma: „Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření“. Cílem tohoto dotazníku je zjištění Vaší motivace a ovlivňování při výběru zvolené střední školy a budoucího zaměstnání.

Dotazník je anonymní a zjištěné informace budou učené jen pro potřeby uvedené práce. Dotazník má 12 otázek a vyplnění zabere maximálně 20 minut Vašeho času.

Vybranou odpověď prosím označte křížkem. U otázek s předepsanými řádky napište odpověď dle vlastních slov.

Děkuji Vám za ochotu.

Hana Danielová

Základní údaje:

Pohlaví:

Věk:

Studijní obor:

Ročník:

1. Jaký význam má pro Váš život povolání?

- Nedůležité
- Méně důležité
- Středně důležité
- Velmi důležité

2. Jaký druh povolání byste chtěl/a po ukončení odborné školy provozovat?

.....

3. Kdo měl největší vliv na zvolený obor Vašeho studia?

- Přátelé
- Spolužáci
- Rodiče
- Studijní předpoklady
- Učitelé na ZŠ
- Média

4. Kdy jste se rozhodl/a pro zvolený obor?

- Vždy jsem chtěl/a toto zaměstnání vykonávat
- Na 1. stupni základní školy
- Začátkem 2. stupně základní školy
- V 8. ročníku
- V 9. ročníku

5. Domníváte se, že zvolený studijní obor je pro Vás ten správný?

- Ano, je to ten správný
- Ne, nejspíš není
- Ještě nevím
- Dle přátel se na zvolený obor hodím
- Ukáže až čas

6. Získali jste dostatek informací o zvoleném povolání?

- Ano, zcela
- Ano, téměř všechny
- Nejsme si jistý/á
- Postupným doplňováním
- Ne, nedostal/a

7. Kde jste zjistili nejlepší informace o odborné škole a studijním oboru?

- U rodičů
- U přátel
- Ve škole
- Z médií
- Z internetu

8. Které instituce a osoby Vás ovlivnili při výběru povolání?

- Rodiče a rodina
- Učitel nebo výchovný poradce ve Vaší škole
- Kamarádi
- Spolužáci
- Nikdo, byla to jen má volba

9. Odbornou školu, kterou nyní navštěvuji, jsem si vybral/a z tohoto důvodu:

- Mám velkou šanci k dalšímu studiu
- Škola má vysokou prestiž
- Zajímá mě obor studia

- Mám šanci na skvělé pracovní uplatnění
- Jiný důvod

10. Uved'te, o jakém nejvyšším vzdělání přemýšlíte:

.....

11. Jaké jsou Vaše plány po absolvování odborné školy?

- Chci pokračovat ve studiu na VŠ
- Chci studovat v zahraničí
- Chci si najít profesi dle vystudovaného oboru
- Přemýšlím o založení vlastní firmy
- Netuším, ještě nemám jasno

12. Co pro Vás znamená povolání:

- Finanční jistota
- Smysl života
- Praxe, zkušenosti
- Získání prostředků pro bydlení
- Zatím netuším

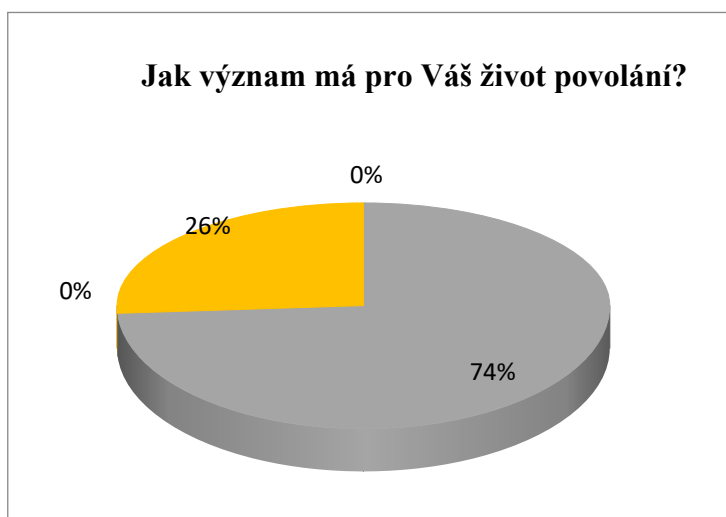
3. 3 Vyhodnocení výsledků

Otázka č. 1

Jaký význam má pro Váš život povolání?

- Nedůležité
- Méně důležité
- Středně důležité
- Velice důležité

Graf č. 1

Význam povolání byl žáky hodnocen poměrně kladně. Pro 74 % je povolání velice významnou součástí života. 26 % ve své odpovědi uvedlo, že povolání má pro ně středně důležitou životní prioritou. Z výsledků je viditelná značná důležitost výběru povolání a fakt, že žákům v tomto věku již není jejich budoucnost lhostejná. Nikdo z respondentů nepovažuje povolání ve svém životě za nedůležité či méně důležité.

Tabulka č. 1

Odpověď	Počet respondentů	Výsledek v %
Nedůležité	0	0%
Méně důležité	0	0%
Středně důležité	13	26%
Velmi důležité	37	74%

Otázka č. 2

Jaký druh povolání byste chtěl/a po ukončení odborné školy provozovat?

Odpovědi na tuto otázku byly značně rozdílné. Mezi nejzajímavější profese respondenti řadili ve dvanácti odpovědích kosmetičku, jelikož se jedná o zajímavý obor vybrané střední odborné školy. Stejně tak byli hodnotiteli označeni profese v oboru hotelnictví a gastronomie, jež by jako nejlepší volbu své budoucí profese chtělo vykonávat 12 žáků. I zde se jednalo o různorodé obory.

Žáci projevili v dotazníku zájem o konkrétní obory. Pro některé to byl recepční či provozní, jiní by se rádi věnovali povolání šéfkuchař, kuchař, majitel hotelu či restaurace. Předmětem zájmu žáků středních odborných škol byl mimo jiné také třikrát psycholog. Tři respondenti se dle jejich odpovědí zajímali rovněž o povolání právníka. Z odpovědí oslovených je zřejmá snaha o dosažení profese učitel, herec, či policista, u každé z uvedených profesí byl zaznamenán zájem 2 respondentů. Různorodé představy žáků o budoucím povolání tvořil zubní technik, archeolog, tlumočnice, letuška, barman, hudebník, majitel kavárny, majitelka kosmetického salónu a vlastník wellness centra. U každého z těchto profesí byl vždy uveden zájem jednoho žáka. Odpověď „Nevím“ uvedlo 6 respondentů, kteří absolutně netuší, jakou profesi, jež by naplňovala jejich potřeby, sny a přání by chtěli do budoucna provádět. I přesto, že se jedná o menší část respondentů, není to možno opomíjet, nebo brát na lehkou váhu. Z průzkumu vyplývá, že mladí lidé nemají ve svém věku tak jasnou

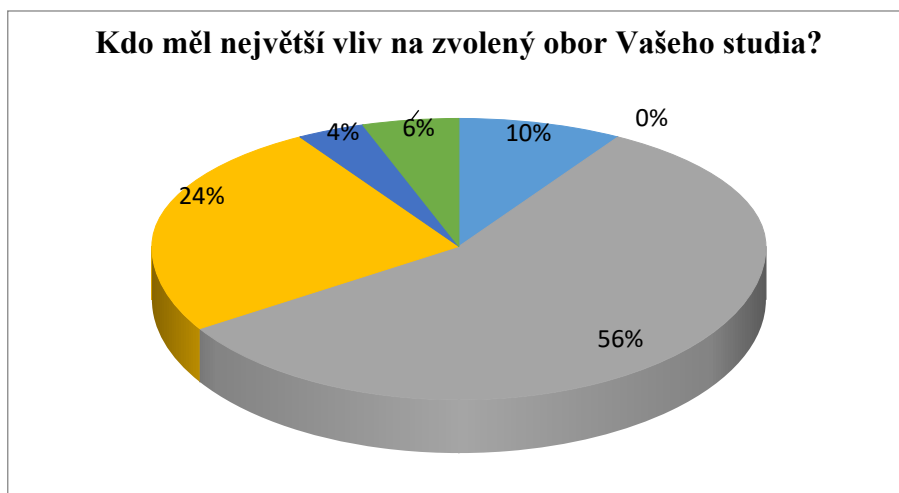
představu o svém budoucím povolání, a to ani v případě, že si zvolili určitou střední odbornou školu.

Otázka č. 3

Kdo měl největší vliv na zvolený obor Vašeho studia?

- Přátelé
- Spolužáci
- Rodiče
- Studijní předpoklady
- Učitelé na ZŠ
- Média

Graf č. 2

Tabulka č. 3

Odpověď	Počet respondentů	Výsledky v %
Přátelé	5	10%
Spolužáci	0	0%
Rodiče	28	56 %
Studijní předpoklady	12	24%
Učitelé na ZŠ	2	4%
Média	3	6%

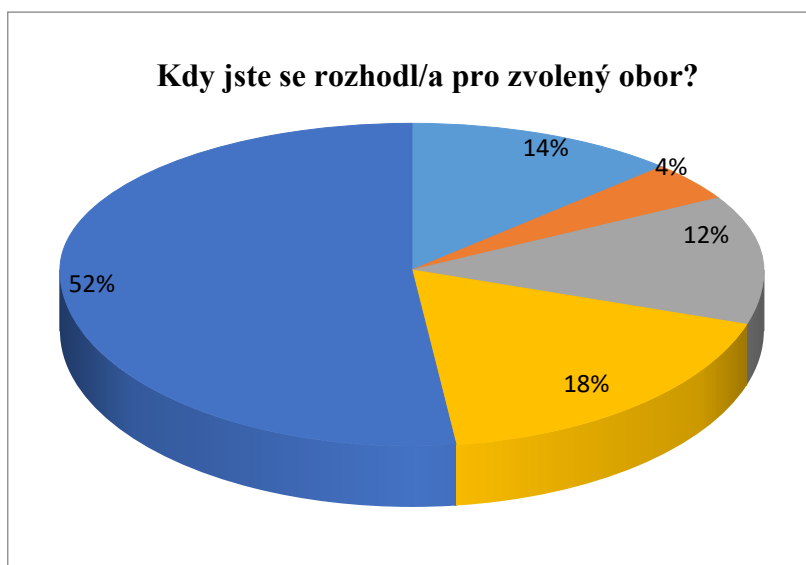
Při dotazu na otázku, jež se týkala největšího vlivu na zvolený obor studia, respondenti uváděli, a to v 56%, jako nejsilnější vliv na jimi zvolený obor, své rodiče. Z této skutečnosti vyplývá značná důvěra žáků vůči rodičům. Na druhou stranu výsledky hodnocení vypovídají o jisté nerozhodnosti a nesamostatnosti, což svědčí o velkém vlivu rodičů na budoucnost mladého člověka. Dalším důležitým hlediskem (24 %) byly žáky uváděny studijní předpoklady, jež také tvořily určitý vliv při volbě vybraného oboru studia. Představy přátel (10 %) a učitelů na ZŠ (4 %), dokonce ani informace z médií (6 %) neměly dle hodnocení žáků, tak významný vliv při volbě oboru jejich studia. Překvapivým zjištěním bylo, že pro respondenty nebyly absolutně důležité názory spolužáků.

Otázka č. 4

Kdy jste se rozhodl/a pro zvolený obor?

- Vždy jsem chtěl/a toto zaměstnání vykonávat
- Na 1. stupni ZŠ
- Začátkem 2. stupně ZŠ
- V 8. ročníku
- V 9. ročníku

Graf č. 3

Tabulka č. 4

Odpověď	Počet respondentů	Výsledky v %
Vždy jsem chtěl/a toto zaměstnání vykonávat	7	14%
Na 1. stupni ZŠ	2	4%
Začátkem 2. stupně ZŠ	6	12%
V 8. ročníku	9	18%
V 9. ročníku	26	52%

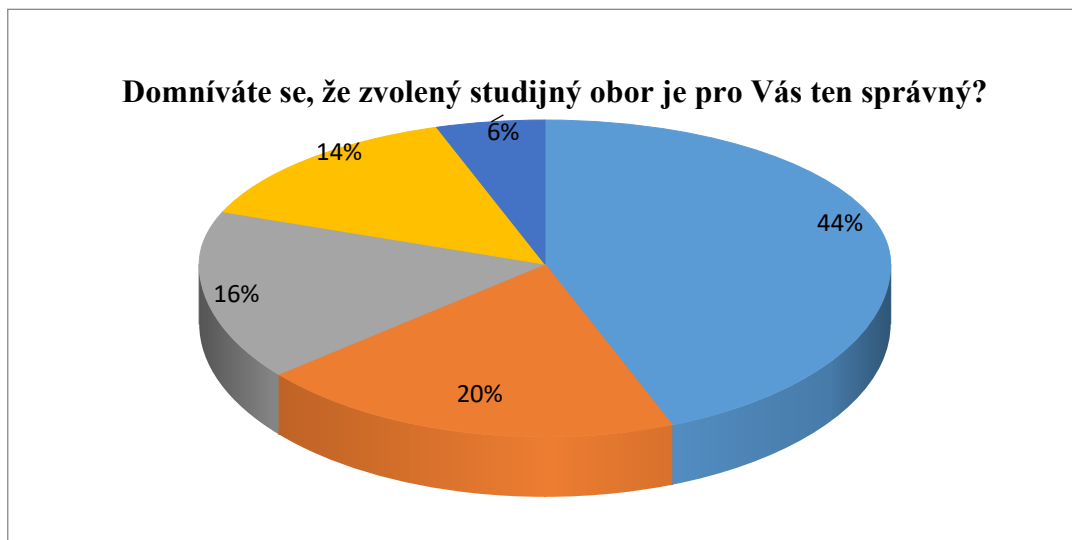
Dle grafu je zřejmé, že 52 %, což je značná část žáků, se pro zvolený obor studia definitivně rozhodlo až v 9. ročníku, lépe řečeno v době, kdy to bylo již nezbytně nutné. Následujících 18 % volilo obor studia už v 8. ročníku. 14 % respondentů vědělo, že chtějí zvolený obor vykonávat. Hodnocení „začátkem 2. stupně ZŠ“ zvolilo 12 % žáků. Ostatní 4 % měla jasné představy o vlastním povolání v budoucnu, dle uvedených odpovědí, již na 1. stupni ZŠ.

Otázka č. 5

Domníváte se, že zvolený studijní obor je pro Vás ten správný?

- Ano, je to ten správný
- Ne, nejspíš není
- Ještě nevím
- Dle přátel se na zvolený obor hodím
- Ukáže až čas

Graf č. 4

Tabulka č. 5

Odpověď	Počet respondentů	Výsledek v %
Ano, je to ten správný	22	44%
Ne, nejspíš není	8	16%
Ještě nevím	10	20%
Dle přátel se na zvolený obor hodím	3	6%
Ukáže až čas	7	14%

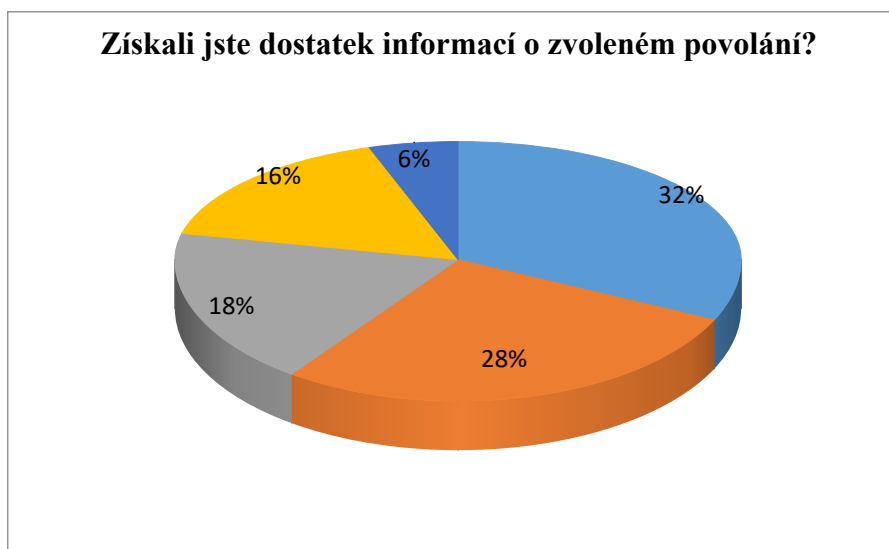
Z výsledků dotazníkového šetření je patrné, že 44 %, což je významná část hodnotících žáků, se domnívá, že svůj studijní obor zvolila správně. 20 % respondentů, si není správnosti svého rozhodnutí jista. V dotazníku je z vyhodnocení žáků znatelný rozdíl ve zjištění správnosti rozhodnutí, tato skutečnost vyplývá již z výběru střední odborné školy. Překvapivé taktéž byli odpovědi 16% žáků, jež uváděli, že zvolený obor studia pro ně nejspíš není ten správný. Odpovědi „ukáže až čas“ hodnotilo 14 % oslovených. 6 % ostatních respondentů se domnívá, že se dle přátel na zvolený obor hodí.

Otázka č. 6

Získali jste dostatek informací o zvoleném povolání?

- Ano, zcela
- Ano, téměř všechny
- Nejsme si jistý/á
- Postupným doplňováním
- Ne, nedostal/a

Graf č. 5

Tabulka č. 6

Odpověď	Počet respondentů	Výsledky v %
Ano, zcela	16	32%
Ano, téměř všechny	14	28%
Nejsme si jistý/á	9	18%
Postupným doplňováním	8	16%
Ne, nedostal/a	3	6%

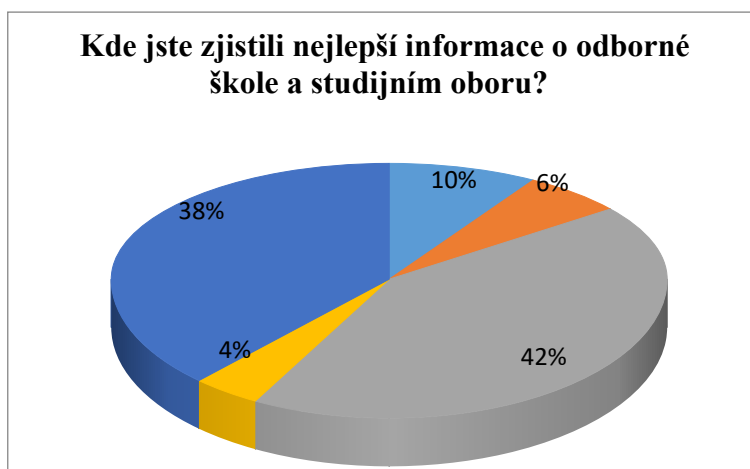
Z hodnocení respondentů, jestli získali dostatečné informace, o jimi zvoleném povolání poskytlo nejlépe hodnocenou odpověď „ano zcela“ (32 %) žáků. Podobný podíl kladných odpovědí „ano, téměř všechny“ uvedlo v dotazníku 28 %. Dále 18 % oslovených si dostatečným množstvím poskytnutých informací není jisto. 16 % je přesvědčeno, že dostatek informací o budoucí profesi získali postupným doplňováním, během jejich vzdělávání ve škole. Jen z odpovědí 6% respondentům je znatelný silný nedostatek poskytnutých informací.

Otázka č. 7

Kde jste zjistili nejlepší informace o odborné škole a studijním oboru?

- U rodičů
- U přátel
- Ve škole
- Z médií
- Z internetu

Graf č. 6

Tabulka č. 7

Odpověď	Počet respondentů	Výsledky v %
U rodičů	5	10%
U přátel	3	6%
Ve škole	21	42%
Z médií	2	4%
Z internetu	19	38%

Oslovení respondenti při reakci na otázku, jež se týkala zjišťování nejlepších informací o střední odborné škole a oboru studia, odpovídali velice nejednoznačně. Jako nejlepší zdroj informací je žáky vnímána škola, která pro 42 % z nich představuje nejlepší zdroj informací pro jejich budoucí profesi. Přínosné informace čerpali z připravených dokumentů školy, pořízené v podobě motivačních letáčků. Dále pak při společných akcích, jakou jsou burzy středních škol a dny otevřených dveří, z nichž získávali informace a motivaci pro výběr budoucího povolání, společně se svými rodiči a spolužáky. Významným zdrojem informací byl pro 38 % žáků také internet, který byl při volbě profese nepostradatelnou podporou. Informace

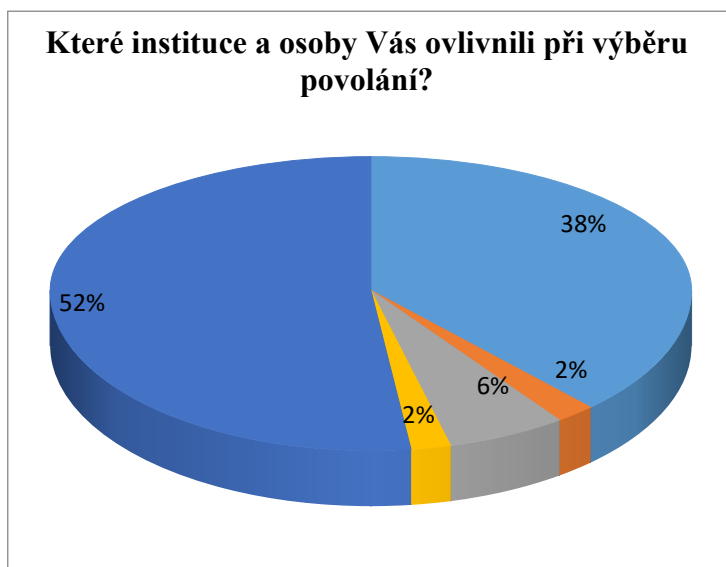
respondenti nabyli v 10% od svých rodičů, 6 % tvořili informace přátel. Pouze 4 % informací, což je nejméně ze všech zdrojů, zjistili žáci z médií.

Otázka č. 8

Které instituce a osoby Vás ovlivnili při výběru povolání?

- Rodiče a rodina
- Učitel nebo výchovný poradce ve vaší škole
- Kamarádi
- Spolužáci
- Nikdo, byla to jen má volba

Graf č. 7

Tabulka č. 8

Odpověď	Počet respondentů	Výsledky v %
Rodiče a rodina	19	38%
Učitel nebo výchovný poradce ve vaší škole	1	2%
Kamarádi	3	6%
Spolužáci	1	2%
Nikdo, byla to jen má volba	26	52%

„Které osoby nebo instituce Vás ovlivnili při výběru povolání?“ Nejčastější odpovědí respondentů na tuto otázku bylo dotazníkovým šetřením v nadpoloviční většině, tj. 52 % velice překvapivě zjištěno samostatné rozhodování. Žákům při volbě profese nikdo nepomáhal, volili si jí podle vlastního přesvědčení. Důležitý vliv a podporu na volbu povolání tvořili v 38% výsledků šetření rodina a rodiče. Mezi méně podstatnou část odpovědí patřili rady kamarádů (6 %). K menší skupině při ovlivňování výběru

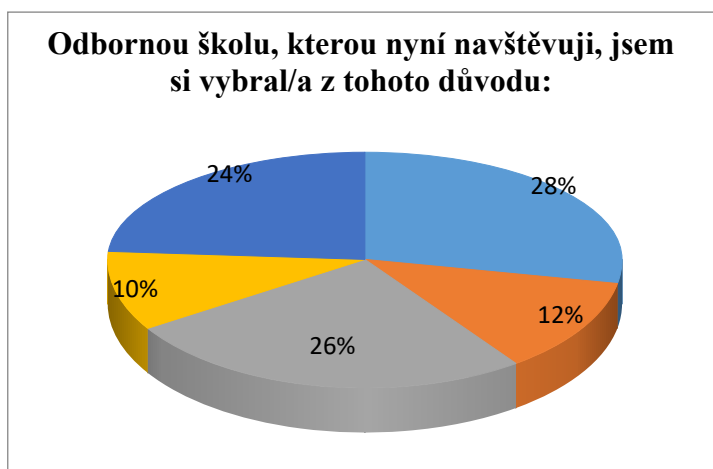
povolání byli řazeni v neposlední řadě spolužáci (2%). Učitel nebo výchovný poradce ve škole měli na respondenta pouze nepatrný vliv (2 %).

Otázka č. 9

Odbornou školu, kterou nyní navštěvuji, jsem si vybral/a z tohoto důvodu:

- Mám velkou šanci k dalšímu studiu
- Škola má vysokou prestiž
- Zajímá mě obor studia
- Mám šanci na skvělé pracovní uplatnění
- Jiný důvod

Graf č. 8

Tabulka č. 9

Odpověď	Počet respondentů	Výsledky v %
Mám velkou šanci k dalšímu studiu	14	28%
Škola má vysokou prestiž	6	12%
Zajímá mě obor studia	13	26%
Mám šanci na skvělé pracovní uplatnění	5	10%
Jiný důvod	12	24%

9. Odbornou školu, kterou nyní navštěvuji, jsem si vybral/a z tohoto důvodu:

Odbornou školu, jež žáci v současné době navštěvují, si vybrali s různých důvodů. Žáci v počtu 28 % v dotazníku uvedli, že mají velkou šanci k dalšímu studiu. 26 % zajímá obor, jimi zvoleného studia. Zajímavé jsou i názory žáků (24 %), kteří uvádějí jiný důvod. 12 % je přesvědčeno o vysoké prestiži školy, jež by jim mohla pomoci při přijímacích zkouškách a dalším studiu. Počtem 10 % hodnotili žáci své šance na

skvělé pracovní uplatnění. U této otázky bylo zajímavé, že z většiny odpovědí nebyl znatelný rozdíl, a to ať již se jedná o jakýkoliv studijní obor středních odborných škol.

Otázka č. 10

Uved'te, o jakém nejvyšším vzdělání přemýšlíte:

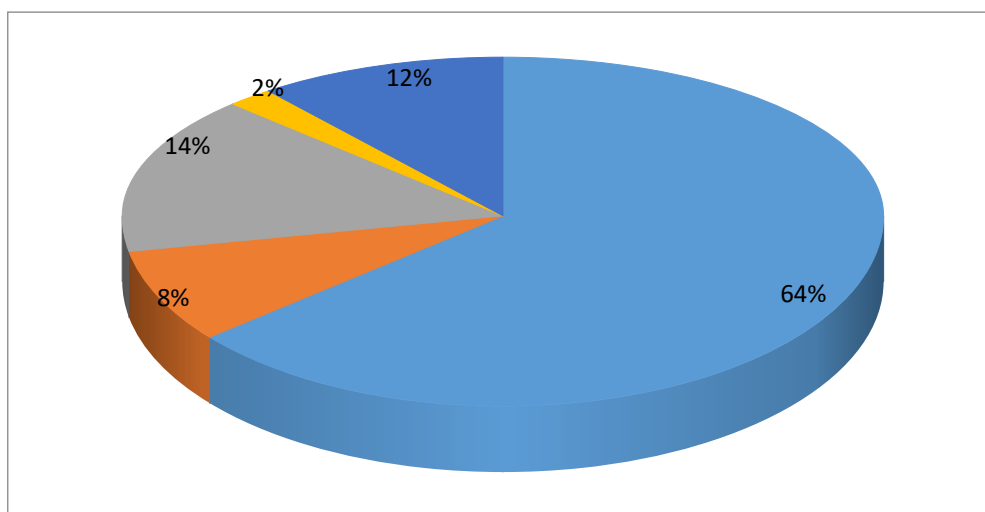
Zhodnocení této otázky, které se týkalo nejvyššího dosaženého vzdělání, nebylo tolik složité. 34 respondentů, což je přibližně dvoutřetinová část oslovených, by chtěla po střední odborné škole pokračovat ve studiu na vysoké škole a získat tak vysokoškolské titul. Z uvedeného počtu se jeden žák zajímá o studium bakalářské a druhý by chtěl dosáhnout vysokoškolského vzdělání s titulem magistr. Ostatním šestnácti osloveným by postačilo střední odborné vzdělání, zakončené maturitní zkouškou. O střední odborné vzdělání bez maturitní zkoušky neměl zájem nikdo s oslovených.

Otázka č. 11

Jaké jsou Vaše plány po absolvování odborné školy?

- Chci pokračovat ve studiu na VŠ
- Chci studovat v zahraničí
- Chci si najít profesi dle vystudovaného oboru
- Přemýšlím o založení vlastní firmy
- Netuším, ještě nemám jasno

Graf č. 9

Tabulka č. 11

Odpověď	Počet respondentů	Výsledky v %
Chci pokračovat ve studiu na VŠ	32	64%
Chci studovat v zahraničí	4	8%
Chci si najít profesi dle vystudovaného oboru	7	14%
Přemýšlím o založení vlastní firmy	1	2%
Netuším, ještě nemám jasno	6	12%

Převážná část oslovených žáků by si přála po absolvování střední odborné školy studovat vysokou školu, což je cílem 64 % z nich. Nižší zájem, v počtu 14 % byl projevěn o profesi dle jimi zvoleného a posléze vystudovaného oboru. 12 % žáků

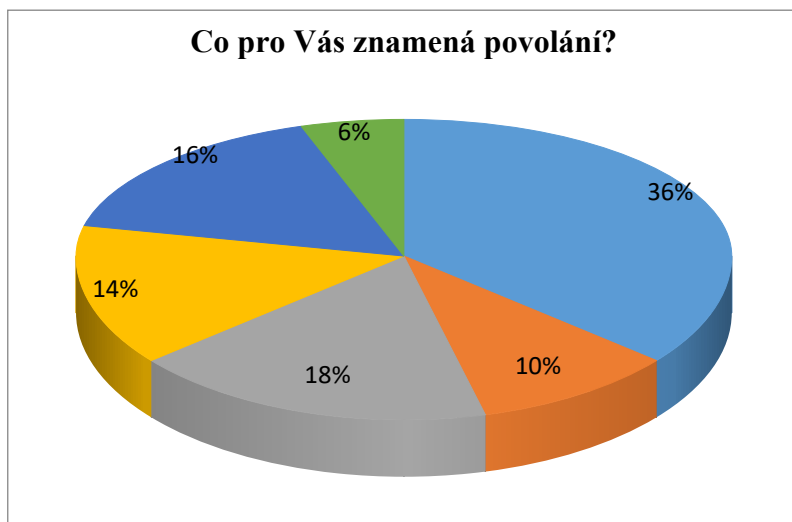
nemá ještě absolutně jasno a ani netuší, co budou dělat po absolvování studia. Přáním 8% respondentů je studium v zahraničí. 2 % dokonce odvážně přemýšlí o založení vlastní firmy.

Otázka č. 12

Co pro Vás znamená povolání?

- Finanční jistota
- Smysl života
- Praxe, zkušenosti
- Získání prostředků pro bydlení
- Zajištění rodiny
- Zatím netuším

Graf č. 10

Tabulka č. 12

Odpověď	Počet oslovených	Výsledky v %
Finanční jistota	18	36%
Smysl života	5	10%
Praxe, zkušenosti	9	18%
Získání prostředků pro bydlení	7	14%
Zajištění rodiny	8	16%
Zatím netuším	3	6%

Z dotazníku vyplývá, že povolání znamená pro 36 % respondentů především finanční jistotu, což je značná část. 10 % si pod pojmem povolání představuje získání praxe a zkušeností. Dále pak 18 % dotázaných by si povoláním chtělo zajistit svojí rodinu. Podobný počet, což představuje 14 % žáků, zastává názor, že povoláním si zajistí potřebné prostředky na bydlení. Jen 16 % si myslí, že povolání je smyslem života. Pouze však 6 % dosud netuší, jakým směrem by se po ukončení studia měli dát.

4. SHRNU TÍ

V mé bakalářské práci jsem provedla analýzu zaměřenou na motivaci žáků vybraných středních odborných škol a jejich volbu profesního zaměření v budoucnosti. Průzkum byl proveden metodou dotazníkového šetření, na otázky v dotazníku odpovědělo dohromady 50 respondentů, odpověděli všichni oslovení. Uvedené téma pro mě bylo dosti zajímavé a vyhodnocení některých otázek velmi překvapující.

Prostřednictvím dotazníku jsem zjišťovala vize žáků do budoucna a faktory, které na ně měly vliv při volbě profese. Příjemným překvapením průzkumu bylo zjištění, že téměř polovina oslovených respondentů má jasnou představu o svém budoucím

povolání. Oproti tomuto výsledku 12 % žáků absolutně netuší, jakou profesí by po absolvování studia chtěli vykonávat. Z výsledků šetření je zřejmé, že volba profese je značně obtížným obdobím života respondentů. Mimo jiné mě svými výsledky potěšila důležitost povolání v životě žáků, 74 % z nich v dotazníku odpovědělo, že je povolání pro jejich život velmi důležité. Důležitý vliv na zvolený obor studia měli především rodiče respondentů. Značný počet žáků také odpověděl, že zvolený obor studia si vybrali sami, šlo pouze o jejich volbu. Část oslovených byla přesvědčena, že právě studijní předpoklady rozhodly o jejich budoucí profesi. Spolužáci, přátelé a kamarádi měli dle odpovědí respondentů jen minimální vliv na zmíněnou volbu povolání. Zanedbatelný vliv byl bohužel prokázán také u učitelů a výchovných poradců na základní škole, což vypovídá o tom, že žáci nejspíš nepovažují pedagogické pracovníky v období dospívání za své příznivce. Výsledky byly dosti různorodé. Z výsledků průzkumu je znatelné, že nejvíce informací respondentům poskytla škola a internet, v podstatně menší míře pak rodiče, přátelé a média, což je pro oslovené velmi důležité. 44 % žáků považuje, dle odpovědi v dotazníku zvolený obor studia za správný. Při dotazu na otázku týkající se plánů do budoucna odpověděla přibližně dvoutřetinová většina respondentů, že by chtěla dále pokračovat ve studiu na vysoké škole. Menší počet žáků by se chtěl věnovat vystudovanému oboru, povolání v zahraničí nebo založení vlastní firmy. 12 % oslovených však o svých plánech do budoucna nemá vůbec jasno. Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že povolání pro respondenty představuje především finanční jistotu, méně pak praxi, zkušenosti, zajištění bydlení a rodiny. Pro některé z nich je povolání považováno za smysl života. Opět však bylo i při zodpovězení této otázky jasné, že někteří žáci neznají směr svého profesního života

ZÁVĚR

Prostřednictvím uskutečněného průzkumu a nastudované odborné literatury můžu říci, že pro dospívající mládež je volba budoucího povolání velice obtížná. Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že při budoucí volbě profesního zaměření jsou největšími pomocníky a podporou žákům hlavně jejich rodiče. Právě proto je důležité stále více rodiče zapojovat při volbě profesního zaměření jejich dětí.

Smyslem, pomoci rodičů žákům by měla být větší informovanost o světě pracovního trhu, nastínění reálných šancí pro vybrané povolání, nikoliv zkrácené vize a nesplněné sny rodičů, jež by někteří z nich rádi uplatňovali.

Na základních školách působí školní psychologové a výchovní poradci, ne vždy však má jejich přístup vliv na volbu profese. Nemyslím si, že by se jednalo ze strany těchto pedagogických pracovníků o nesprávný, či laxní přístup vůči žákům. Jen zřídka kdy dochází k volbě profese ovlivněné doporučením školního psychologa či výchovného poradce na základní škole. Pro žáky v posledních ročnících základní školy nejsou tito pedagogové tak blízcí. Mám za to, že málokterý takovýto pedagog objeví v žákovi jeho skutečné znalosti, povahové rysy, um a případný talent. Žáky jsou většinou oslovováni až, když si opravdu neví rady. To je také často důvod, proč pomoc při volbě povolání v těchto kruzích tolik nevyhledávají.

Dle mého názoru, přirozenějším způsobem, pro lepší přijímání informací, by mohla být výuka pro přípravu k budoucímu povolání. Za hlavní důvod této výuky považuji fakt, že značná část žáků nemá dlouhou dobu jasnou představu o svém budoucím povolání. Rozhodují se pak často ukvapeně, až na poslední chvíli, kdy je to ještě možné. Výuka by mohla mít spíše podobu prohlídek vybraných profesí ve firmách, kde by si žáci danou profesi zároveň mohly vyzkoušet. Tímto způsobem, by se mladí mohli v praxi ještě více přesvědčit, zda profese, o níž uvažují je ta správná. Žáci by touto cestou zjistili potřebné poznatky, dovednosti, zkušenosti a informace, podle kterých by se posléze snáze rozhodovali pro svou budoucí profesi.

Závěrem chci podotknout, že volba profese je velice složité životní období. Ať již se žák rozhodne pro své budoucí studium, nebo profesi správně, či nikoliv, je možné tuto volbu ještě během života změnit. Variant v podobě dodatečného vzdělání je spousta a jeho uskutečnění je možné kdykoliv během života, což platí i o změně profese.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BĚLOHLÁVEK, F. *Osobní kariéra*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994. 109 s. ISBN 80-7169-083-X.

PRŮCHA, J, WALTEROVÁ, E, MAREŠ, J. *Pedagogický slovník – 6., aktualiz. Arouš. vyd.* Praha – Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6 (váz.)

MACEK, P. *Adolescence: Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 208 s. ISBN 80-7178-348-X

NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7

WAPNICK, E. *Kniha pro multipotenciály: Bud'te vším, čím chcete*. 1. vyd. Praha: Portál, 2019. 224 s. ISBN 978-80-262-1441-0

VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. 467 s. ISBN 978- 80-246-1832-6

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8

MEZERA, A. *Pro jaké povolání se hodím?: Jak si vybrat střední a vyšší odbornou školu a budoucí povolání*. 2. vyd. Brno: Computer Press, 2008. 296 s. ISBN 978-80-251-2395-9

HAVLOVÁ, J. *Profesní dráha ve 20. století: Úvod do sociologie povolání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 148 s. ISBN 80-7184-220-6

TAXOVÁ, J. *Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 273 s. ISBN 14-426-87

HELMESS, W. *Lépe motivovat, méně se rozčilovat*. 1996, 1. vyd. Praha: Portál, 1996, 104 s. ISBN 80-7178-087-1

NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7

VENDEL, Š. *Kariérní poradenství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-1731-9

GORDONOVÁ, C. *Znáš svou osobnost? 1.vyd. Praha: Fortuna Print, 2006*
ISBN 80-7321-181-5

BARRETT, J. *Testy, pro jaké povolání se hodím?* 1.vyd. Brno: Computer Press, 2003 ISBN 80-7226-904-6

ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY

SCHUGOVÁ, K. *Motivace žáků odborné školy k výběru jejich profesního zaměření*. 68 s. [online] [cit. 2019-11-16] Dostupné z: <https://doczz.cz/doc/361574/zde---webnode>

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Povolání>

(<https://www.vossosmost.cz/index.php/vyssi-odborna-skola/uchazec/dny-otevrenych-dveri/>)

(https://www.uradprace.cz/documents/37855/481978/2018_05_31_tz_burza_prace_decin_kveten_2018)

SEZNAM OTÁZEK, GRAFŮ A TABULEK

- Otázka č. 1. Jak důležité je pro Váš život povolání?, graf. č. 1, tab. č. 1
- Otázka č. 2. Jaké povolání byste chtěl/a po ukončení odborné školy vykonávat?
- Otázka č. 3. Kdo měl největší vliv na zvolený obor Vašeho studia, graf č. 2, tab. č. 3
- Otázka č. 4. Kdy jste se rozhodl/a pro zvolený obor?, graf č., tab. č. 4
- Otázka č. 5. Domníváte se, že zvolený studijní obor je pro Vás ten správný?,
graf č. 4,
tab. č. 5
- Otázka č. 6. Získali jste dostatek informací o zvoleném povolání?, graf č. 5, tab. č. 6
- Otázka č. 7. Kde jste zjistili nejlepší informace o odborné škole a studijním oboru?,
graf č. 6, tab. č. 7
- Otázka č. 8. Které instituce a osoby Vás ovlivnili při výběru povolání: graf č. 7, tab.
č. 8
- Otázka č. 9. Odbornou školu, kterou nyní navštěvují, jsem si vybral/a z tohoto
důvodu: graf č. 8, tab. č. 9
- Otázka č. 10. Uveďte, kterého nejvyššího vzdělání chcete dosáhnout:
- Otázka č. 11. Jaké jsou Vaše plány po absolvování odborné školy?, graf č. 9, tab.
č. 11
- Otázka č. 12. Co pro Vás znamená povolání: graf č. 10, tab. č. 12

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Ukázka vyplněných dotazníků

